

פרק כו / ברוריה בן-דוד (וייס)

דוד מבקש לו שנית מפלט הפעם במדבר זיף ומצודותיו.
בפרק כו נקרא כיצד התנהג דוד עם שאול כאשר נפל לידיו בפעם השנייה.

מה עשו הזיפים?

הזיפים טרחו להגיע אל עיר בירתו של שאול, גבעת שאול, וספרו לו שדוד מסתתר במדבר הסמוך להם.
זו פעם שנייה שהזיפים מגלים לשאול את מקום מחבואו של דוד. "ויעלו זפים אל שאול הגבעתה לאמר: הלוא דוד מסתתר עמנו במצודות בחרשה בגבעת החכילה אשר מימין לישמון" (כג, יט).

כיצד הגיב שאול על הידיעה?

גם שעות החסד של חרטה והודיה בצדקת דוד לא הביאו את שאול לידי התפייסות עם דוד.
כששמע שאול שדוד נמצא במדבר זיף ירד לבקשו עם שלושת אלפים איש "בחורי ישראל", אנשי צבא מובחרים. שאול הקים את מחנהו הצבאי ערוך למלחמה בגבעת החכילה לאחר שדוד נטש אותה ועבר למקום אחר במדבר זיף.
מדבר זיף רצוף גבעות, סלעים וקפלי קרקע מפותלים המתאימים למסתור ולתצפית.

דוד שלח מרגלים לברר אם שאול עצמו נמצא במחנה. כשנודע לדוד מפי המרגלים מקום המחנה ושאול נמצא בו. דוד הלך בעצמו אל מקום הסכנה ולא שלח את אנשיו.

כיצד דאגו אנשי שאול לשלומו?

שלושת אלפים מבחורי ישראל הקיפו אותו במעגל כחומה מסביב לו ושמרו עליו.

למרות השמירה המעולה כיצד קרה ששאול נפל שוב בידי דוד?

בשעת חנייה בלילה במדבר זיף נפלה על חיל המשמר תרדמה חזקה, אפילו הזקיפים ששמרו על המחנה נרדמו. דוד ואבישי חדרו דרך מעגל החיילים והגיעו ללא כל הפרעה עד מקום משכבו של המלך הישן.

ומה הציע אבישי לדוד?

"סגר (הסגיר) אלקים היום את איבך בידך, ועתה אכנו נא בחנית ובארץ פעם אחת ולא אשנה לך" (פס' ח). אבישי מבקש מדוד שירשה לו להכות את שאול בחנית שתעבור את גופו ותנעץ בארץ, במכה אחת יהרגהו כדי שימות מיד.

מדוע סירב דוד לשמוע לעצת אבישי?

"כי מי שלח ידו במשיח ה' ונקה" (פס' ט). השולח יד במשיח ה' לא ינקה.
בפגישה הראשונה במערה מנע דוד את עצמו מלהמית את שאול. הפעם הוא מונע גם את אבישי מרצח משיח ה'.
דוד שידע שהוא עתיד למלוך תחת שאול וכי הוא נמשח למלך ע"י שמואל סבור היה שאם ה' מאס בשאול הוא ימיתו. דוד עצמו נשבע שהוא לא ימית את שאול. אולי חשב בלבו אם מותר לרצוח את שאול יהיה מותר גם לרצוח אותו. דוד מביא שלוש אפשרויות שבהם שאול יכול להיהרג: מגפה, מוות כדרך כל העולם וחרב.

כהוכחה לכך שיכול היה להרוג את שאול מבלי להסתכן לקח לו דוד את החנית וצפחת המים של המלך שהיו למראשותיו בשעת שנתו. (צפחת המים – כלי חרס שטוח דומה לצלוחית להחזיק בו מים, דוגמתה נמצאה בחפירות לכיש). "וילכו להם, ואין ראה ואין יודע ואין מקיץ, כי כלם ישנים, כי תרדמת ה' נפלה עליהם" (פס' יב).

תחילה אמר דוד לאבישי לקחת את החנית שנאמר: "ועתה קח נא את החנית אשר מראשתו ואת צפחת המים ונלכה לנו" (פס' יא), ובפסוק יב נאמר: "ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשתי שאול וילכו להם".

מדוע?

כנראה שאחרי שדוד אמר לאבישי "קח נא" דוד נמלך בדעתו ולא רצה שאבישי יתקרב אל שאול, שמא לא יוכל לכבוש את יצרו ויכהו, לפיכך ניגש הוא בעצמו ולקח את החנית והצפחת.

כיצד השתמש דוד בחנית ובצפחת המים?

לאחר שהגיע למקום מבטחים אל העבר השני על ראש ההר מרחוק, כדי שיוכל להימלט אם יקום שאול לרדוף אחריו. קרא דוד בקול רם להעיר את הישנים. תחילה נזף באבנר שר צבא שאול. על מה נזף בו? על רשלנותו בשמירת המלך ועל חוסר זהירות. "הלוא איש אתה" אדם גדול וחשוב אתה מתפקידך לשמור על המלך ואתה לא מילאת את חובתך ולא הרגשת כי התקרב משהו אל המלך והיה בידו להרגו. אתה ושאר אנשי שאול חייבים מיתה, כי לא שמרתם על המלך כראוי. והנה הוכחה לדברי: איפה חנית המלך וצפחת המים אשר מראשותיו.

בגלל חשכת הלילה לא יכול היה שאול לראות את דוד אבל הכיר את קולו. שאול דיבר אל דוד בלשון חיבה "הקולך זה בני דוד?" בלשון זה דיבר שאול גם בשיחתו עם דוד לאחר מעשה המערה, אלא ששם מרוב התרגשות גם נשא את קולו ובכה (כד, טז).

אילו טענות היו לדוד אל שאול?

"למה זה אדני רדף אחרי עבדו?" ובלשון מעין זה אמר לו דוד גם אחרי מעשה המערה "אחרי מי אתה רדף" (כד, יד). דע וראה כי אין בידי רעה. אם רדיפתך אחרי היא לפי רצון ה' אשר הסית אותך בי אולי מפני שחטאתי, אני מבקש מה' "כי ירח מנחה" יקבל ברצון (בר' ח, כא; ויק' כו, לא; עמ' ה, כא) את המנחה שאביא לכפרת חטאתי, ואם בני אדם הסיתוך בי, דוד חשב כי עבדי המלך שקינאו בכבודו הם שהבאישו את ריחו בעיני שאול (כד, י). בזה הם גורמים לדוד עוול גדול. מאלצים אותו להיות מחוץ לארצו, מונעים ממנו להימצא בחברת אחיו בנחלת ה' וכאילו גורמים לו לעבוד עבודה זרה, כי נאלץ להיות לפי מנהגי הגויים אשר הוא שוכן בתוכם.

דוד חזר ואמר את הדברים שאמר לשאול אחרי מעשה המערה "אחרי מי אתה רדף אחרי פרעש אחד" (כד, יד), וכאן אומר דוד "כי יצא מלך ישראל לבקש את הפרעש כאשר ירדף הקורא בהרים" (פס' כ). למה זה יתייגעו המלך ואנשיו לרדוף ולבקש פרעוש חסר ערך? למה זה תרדוף אחרי כצייד הרודף אחרי הקורא בהרים? (הקורא הוא עוף טהור ממשפחת הפסיונים ושוכן בבקעת הירדן ובסביבת עין גדי. הציידים מרבים לרדוף אחריו בגלל בשרו הטעים). לצייד תצמח לפחות טובת הנאה כשיצוד את הקורא, אך איזה הנאה תצמח למלך לאחר שיתפוס את דוד?

כיצד הגיב שאול על דברי דוד?

שאול הודה לדוד בפרהסייה כי חטא לו. זו פעם שנייה ששאל מודה שחטא. בפעם הראשונה הודה במעשה עמלק (טו, כד, ל), אבל שם היה זה בינו לבין שמואל, ואילו כאן הודה בפרהסייה. "ויאמר שאול: חטאתי, שוב בני דוד, כי לא ארע לך עוד תחת אשר יקרה נפשי בעיניך היום הזה, הנה הסכלתי ואשגה הרבה מאד" (פס' כא). במעשה המערה לא התוודה שאול כלל. כאן שאול משתמש בשלושה לשונות של וידויי: חטאתי, הסכלתי ואשגה. שאול אומר נפשי הייתה יקרה לך ולכן שמרת אותה ולא הרגתני. ואני עשיתי מעשה סכלות ושגיתי שהוספתי לרדוף אחריו. שאול השתמש באותה לשון ששמואל אמר אליו בגלגל נסכלת (יג, ג).

"ויען דוד ויאמר הנה החנית המלך ויעבר אחד מהנערים ויקחה" (פס' כב). בזה שהחזיר דוד לשאול את החנית הוכיח שאין הוא מבקש לקחת את מלכותו ממנו. וכשביקש שאול ישלח אחד מהנערים לקחתה ולא הביא בעצמו או שלח אחד מנעריו רמז שאין הוא סומך על הבטחתו של שאול, כי דוד הבין ששאל אינו מסוגל לעמוד בהבטחותיו. על כך שדוד עשה מעשה צדקה שנמנע מלשפוך דם כבר הודה לו שאול לאחר מעשה המערה "צדיק אתה ממני" (כד, יז). דוד אומר "אשר נתנך ה' היום ביד ולא אביתי לשלח ידי במשיח ה'" (פס' כג), ה' יגמול לי טובה כי הוא גומל לכל איש לפי מעשיו וכאשר גדלה נפשו של שאול בעיני כן תגדל נפשי בעיני ה' ויצילני מכל צרה.

כיצד ברח שאול את דוד?

"ברוך אתה בני דוד, גם עשה תעשה וגם יכל תוכל" (פס' כה). כלומר: יעלה בידך לעשות כל מה שהוטל עליך לעשות. תצליח בכל מעשיך. שוב ניצח דוד את שאול לא בחרב או בחנית, כי אם בביטחון בה' באמונתו ובצדקתו. הניסיון השני בגבעת החכילה שעל פני הישימון היה גדול מהניסיון הראשון שבו שלט דוד בעצמו במערה במדבר עין גדי. הפגישה הראשונה במערה הייתה בהפתעה. אז שמואל חי עדיין וייתכן שדוד היה יכול להשלוח עצמו ששאל היה נמנע מלהרוג אותו, ואילו הפגישה השנייה הייתה מתוכננת. הימנעותו של דוד מלשלוח יד בשאול הייתה לאחר שיקול דעת, הפעם היה זה אחרי מות שמואל ודוד לא הישלה את עצמו ששאל יימנע מלהרגו, וזאת למרות שהיה יכול לנקום את עלבונו גם על כך ששאל ביטל את קשר הנישואין בינו לבין מיכל אשתו.

עבודה בכתב

1) פעמיים נפל שאול בידי דוד השוו בין שני המקרים.

2) מי אמר למי?

א) מי ירד אתי אל שאול אל המחנה?

ב) אני ארד עמך.

ג) סגר אלקים היום את איבך בידך.

ד) אל תשחיתו, כי מי שלח ידו במשיח ה' ונקח?

ה) חלילה לי מה' משלח ידי במשיח ה'.

ו) מי אתה קראת אל המלך?

ז) ולמה לא שמרת אל אדניך המלך?

ח) הקולך זה בני דוד?

ט) כי לא ארע לך עוד.

י) גם עשה תעשה וגם יכל תוכל.

3) בקשר למה מוזכרים?

א) זיפים.

ב) גבעת החכילה.

ג) מעגל.

ד) צפחת המים.

ה) חנית,

ו) פרעש.

ז) הקרא בהרים.

ח) משיח ה'!